

Αριστοφάνη «Εκκλησιαζουσες»

Από το Θέατρο Σκάλα

Μετάφραση στην κυπριακή διάλεκτο: Κώστας Μόντης. Σκηνοθεσία: Ανδρέας Μελέκης.

Σκηνικά-κοστούμια: Ανδρέας Παρασκευά. Μουσική: Άδμης Πιτσιλλίδης.

Χορογραφίες: Μαργαρίτα Ανδρέου. Παίζουν: Μέλανη Στέλιου, Παρασκευή Αναστασίου, Δήμητρα Νικολαΐδου, Μόνικα Μελέκη, Ανδρέας Μελέκης, Μανώλης Μιχαηλίδης, Χρίστος Καραϊσκος, Πέτρος Καρατζιάς, Μόνικα Χ'Βασιλείου, Κυριάκος Τσαγγαρίδης

ΟΙ «ΕΚΚΛΗΣΙΑΖΟΥΣΕΣ» έχουν μια σημαντική ιδιαιτερότητα μεταξύ των άλλων έργων του Αριστοφάνη. Αρκετές από τις κωμωδίες του περιέχουν κάποιο μεγάλο όραμα, ένα ηθικό και κοινωνικό μοντέλο, στην υλοποίηση του οποίου ο συγγραφέας μπορεί να μην πιστεύει, αλλά πιστεύει με όλη τη δύναμη της ψυχής του πως «έτσι θα 'πρεπε να είναι τα πράγματα». Αυτή η πίστη του είναι άκρως μεταδοτική, το όραμα του δελεαστικό, το συναισθημά του μεθυστικό, γι' αυτό και οι «Αχαρνής», η «Ειρήνη», η «Λυσιστράτη» βγάζουν ενέργεια και πάθος που κατακλύζει και σήμερα θεατρικές σκηνές και ξεχύνεται σε θεατρικές πλατείες. Αντιθέτως, στις «Εκκλησιαζουσες» το συναισθηματικό κλίμα του έργου είναι εντελώς διαφορετικό, ο Αριστοφάνης όχι μόνο δεν πιστεύει στο «όραμα» μιας κοινωνίας όπου η κατάληψη της εξουσίας από τις γυναίκες οδηγεί σε ριζοσπαστικές κοινωνικές και ηθικές αλλαγές, αλλά και εκπαρωδεί και κοροϊδεύει το όραμα κάποιου άλλου και συγκεκριμένα του Πλάτωνα. Η «ουτοπία» στις αριστοφανικές «Εκκλησιαζουσες» είναι η γελοιογραφία της ουτοπίας στην «Πολιτεία» του Πλάτωνα με το όραμα ενός κράτους με πλήρη κοινοκτημοσύνη, με κατάργηση της ιδιοκτησίας, της οικογένειας, με τη μετατροπή του ιδιωτικού βίου σε κοινό, ενός κράτους «ξαπλωμένου» πάνω στη σκυφή πλάτη των δούλων, η εργασία των οποίων είναι, βέβαια, η απαραίτητη προϋπόθεση του πλατωνικού κοινωνικού παραδείσου. Τόσο «χονδρά» είδε ο Αριστοφάνης το όραμα του Πλάτωνα και το παρουσίασε όσο πιο χοντρά μπορούσε στις «Εκκλησιαζουσες» του χρησιμοποιώντας εκείνο το μεγάλο του ταλέντο να εξουδετερώνει εξευτελιζοντας τους πολιτικούς, ιδεολογικούς και λογοτεχνικούς του αντιπάλους. Και αν το πρώτο μέρος του έργου μπορεί να μην εκδηλώνει εμφανή σημεία παρωδίας (σ' αυτό συμβάλλουν και οι δικοί μας συνειρμοί με την αρχή της «Λυσιστράτης»), ο Αριστοφάνης διακωμωδεί τις δηλωμένες ως αρχές της «νέας κοινωνίας» ιδέες με τέτοιο σαρωτικό τρόπο στα επεισόδια με την παράδοση της ιδιοκτησίας από τον Χρέμη ή στις σκηνές με τις τρεις γριές και το νεαρό που δεν αφήνει περιθώριο να παραβλέψει κανείς την «αντιουτοπική» φύση του έργου του. Οι «Εκκλησιαζουσες» δεν είναι κοινωνική σάτιρα, επειδή δεν έχει ως αντικείμενο την υπαρκτή κοινωνία, αλλά μια σάτιρα ιδεολογική, που έχει ως αντικείμενο μια ανύπαρκτη (ουτοπική) «πόλη των ιδεών».

Η παράσταση του θεάτρου Σκάλα με το σκηνοθέτη Ανδρέα Μελέκη όμως αντιμετωπίζει το έργο ως ένα ονειρικό παραμύθι,

ως «ένα ταξίδι σ' έναν κόσμο ειρηνικό, δίκαιο, απλό και ευτυχισμένο». Το κείμενο αντιμετωπίζεται μη προσφέροντας αυτά που θέλει να βρει μέσα του ο σκηνοθέτης και η παρασταση είναι κατ' εμένα εκτός θέματος. Για τη χαρά και ευτυχία που θέλει να αντλήσει από το κείμενο του Αριστοφάνη και δεν μπορεί, ο σκηνοθέτης αποτελείται στην καλή μουσική του Άδμητου Πιτσιλλίδη, στις κεφάτες χορογραφίες της Μαργαρίτας Ανδρέου, στο εύθυμο ενδυματολογικό μπέρδεμα του Ανδρέα Παρασκευά, στα νιάτα των ηθοποιών του και στη μετάφραση του Κώστα Μόντη. Η μετάφραση των έργων του Αριστοφάνη στην κυπριακή διάλεκτο έγινε από τον Κώστα Μόντη πριν αρκετά χρόνια παρουσιάστηκε στο κυπριακό κοινό μέσα από καλές παραστάσεις του ΘΟΚ και του Σατιρικού. Το γεγονός ότι τα γήινα χρώματα του αριστοφανικού χιούμορ, αλλά ίσως και το καθαρό γαλάζιο των οραμάτων του ταιριάζουν με την ίδια τη φύση της κυπριακής διαλέκτου, αλλά και της αποτυπωμένης μέσα της κοσμοαντίληψης, ο Μόντης το έχει αποδείξει έμπρακτα, δηλαδή, ποιητικά. Όμως υπάρχει ένας όρος, τον οποίον πρέπει να τηρούν οι παραστάσεις, βασισμένες στις κυπριακές αριστοφανικές μεταφράσεις του Μόντη-πρέπει να είναι γνήσια λαϊκές, κάτι που στο θέατρο σημαίνει πρωτ' απ' όλα άνεση και φυσικότητα στο χειρισμό της γλώσσας, στην κίνηση, στη συμπεριφορά. Οι συντελεστές αυτών των παραστάσεων και κυρίως οι ηθοποιοί πρέπει να είναι φορείς και γνώστες αυτού του πολιτισμού, τον οποίο ο μεταφραστής-ποιητής κάνει θεατρικό ανάδοχο του κόσμου του Αριστοφάνη. Η πρωταγωνίστρια της παράστασης Μέλανη Στέλιου, είχε δυναμικότητα και πίστη στις δυνάμεις της, η Δήμητρα Νικολαΐδου, η Παρασκευή Αναστασίου, η Μόνικα Χ'Βασιλείου είχαν φρεσκάδα και φιλότιμη συμμετοχή στα δρώμενα της παράστασης. Ο Χρίστος Καραϊσκος και ο Πέτρος Καρατζιάς δύσκολα βλέπονταν στο χορό, αλλά ήταν καλύτεροι στους ανδρικούς ρόλους. Ο Κυριάκος Τσαγγαρίδης φαίνεται να χρησιμοποιείται από το θίασο ως κρίκος σύνδεσης με το σκαλωτικό κοινό. Αλλά η γενική διαπίστωση είναι ότι η «κυπριακότητα» παρέμεινε άπιαστη όχι μόνο για τον Μανώλη Μιχαηλίδη και τη Μόνικα Μελέκη, αλλά και για άλλους ηθοποιούς της παράστασης (η μόνη εξαίρεση ο ίδιος ο Ανδρέας Μελέκης, πολύ καλός στο ρόλο του Βλέπυρου). Ίσως είναι κάτι από το οποίο φεύγουμε μαζικώς ως κοινωνία και τα χρόνια που πέρασαν από τις προηγούμενες πραστάσεις του Μόντη στην κυπριακή σκηνή μας βρίσκουν όλους δημιουργούς και θεατές... «σε άλλη φάση»... ●